

UiT Norges arktiske universitet

NAFKAM

Norway's National Research Center in
Complementary and Alternative Medicine

Hvordan er relasjonene mellom alternativmedisin og skolemedisin egentlig?

NORGES NATURMEDISINSKE FAGKONGRESS

Sundvollen, 18.-20. oktober 2024

Agnete Egilsdatter Kristoffersen (PhD)

Seniorforsker NAFKAM, UiT Norges
arktiske universitet

NAFKAM

Lokalisert ved Norges arktiske universitet i Tromsø, institutt for samfunnsmedisin

Oppdrag fra helsemyndighetene: NAFKAM skal utvikle og tilby forskningsbasert og kvalitetssikret informasjon om eventuell effekt og risiko for vanlige former for alternativ behandling

Kirken

- Kirken tok seg av de syke
- Helbrederevner hos folk uten kirkelig forankring ble ofte forvekslet med djevelpakt
- Dette kvalifiserte til dødsstraff
- Både den svarte og den hvite magien var forbudt

Kvakksalverloven

- I 1936 kom kvakksalverloven
- Den som ikke er helsepersonell etter lov om helsepersonell § 3, må ikke ta syke i kur og derunder behandle allmennfarlige smittsomme sykdommer. Det samme gjelder kreft, sukkersyke, farlige anemier og struma med sykkelige former
- Kvakksalver: kwakkeln som betyr «svindle» og salve.
Svindersalve

Lov om alternativ behandling av sykdom

- Vedtatt 26.6.2003
- Trådt i kraft 1.1.2004
- Kvakksalver var blitt til alternativ behandler
- § 7. Behandling av alvorlige sykdommer og lidelser
- *«Andre enn helsepersonell kan likevel utøve behandling som utelukkende har til hensikt å lindre eller dempe symptomer på eller følger av sykdommen eller lidelsen eller bivirkninger av gitt behandling, eller som har som formål å styrke kroppens immunforsvar eller evne til selvhelbredelse. Bestemmelsen i første ledd gjelder ikke dersom behandlingen skjer i samarbeid eller samforståelse med pasientens lege»*

Holdninger til alternativ behandling blant onkologiske helsearbeidere i Norge

- De fleste onkologiske helsearbeidere mener at pasienter med langtømmet kreft må kunne behandles med alternativ medisin.
  - Over halvdelten av legene mente at pasienten selv måtte få bestemme hva slags behandling de skulle motta
  - Det var dog 4% av legene som oppga at de var positive til alternativ behandling
-
- Risberg 2003

14 år senere

- 61 % av legene innen kreftomsorg ville forholdt seg nøytral om en pasient spurte om råd om bruk av alternativ medisin
- Bare 2% av legene ville anbefale bruk av AM, men bare 8% ville frarådet bruk
- 18% tar initiative til å snakke med pasientene sine om bruk av alternativ behandling
- Når de ikke gjør det skyldes det tidsmangel og mangel på kunnskap
- For å bøte på dette lager NAFKAM nå et undervisningsopplegg om alternativ behandling for onkologiske helsearbeidere

Folkemedisin og helsevesenet

- Helsearbeidere har i studier vist seg å respekterer pasienters bruk av folkemedisin og mange legger til rette for dette også:

Bønneklutene var festet til pasientens klær med sikkerhetsnåler. Vi måtte passe på dette da vi la klær til vask. Pasientene ble veldig engstelige om de trodde bønneklutene fortsatt var på klærne som ble sendt til vask. Vi måtte passe godt på så vi ikke mistet disse bønneklutene (Sykepleier).

Kilde: Langås Larsen 2017

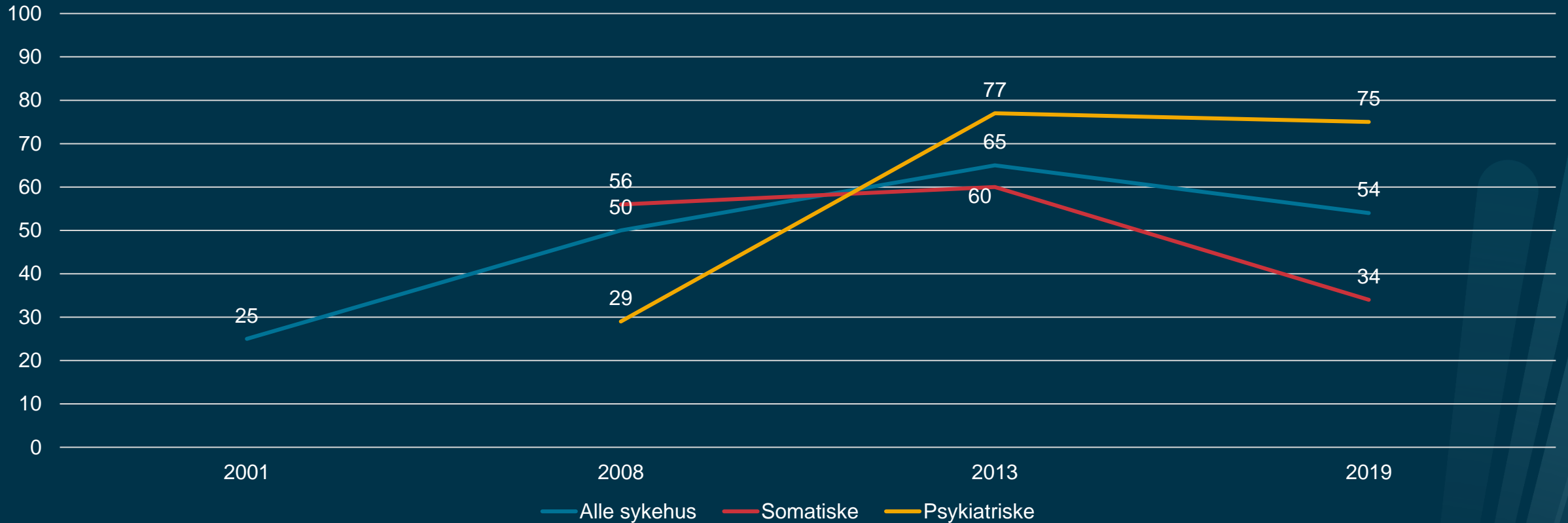
“For noen år siden tok jeg en pasient med for å svømme, hun hadde ikke svømt siden hun var liten jente så hun var veldig glad. Da vi hjalp henne ut av vannet ble hun veldig engstelig. “Jeg har fått dauinger på meg”, sa hun. Hun ble så engstelig at hun ba noen bruke stål på henne for å beskytte henne og bli av med dauingene. Hun ba meg bruke kniven på henne og viste meg hvordan jeg skulle gjøre det. Hun ønsket korsets tegn både fremme og bak på kroppen. Da jeg hadde gjort dette ble hun helt rolig igjen.”

Kilde: Annette Langås-Larsen, Agnete E. Kristoffersen med fler: "There are more things in heaven and earth!"
How knowledge about traditional healing affects clinical practice: Int J Circumpolar Health 2017, 76(1):1398010.

Alternativ behandling på norske sykehus

Andelen av norske sykehus som tilbyr alternativ behandling til sine pasienter (%)

Terapier som ble tilbudt på sykehusene

- Akupunktur: 21%
- Kunst- og uttrykksterapi: 21%
- Yoga: 21%
- Meditasjon og mindfulness: 15%
- Massasje: 8%
- Psykoterapi (ikke psykolog): 4%
- Alternativ kost: 3%
- Annet: 8%
- De fleste terapiene tilbys av helsepersonell med tilleggsutdanning i alternativ behandling

ELSEVIER

Contents lists available at [ScienceDirect](http://www.sciencedirect.com)

Complementary Therapies in Medicine

journal homepage: www.elsevier.com/locate/ctim

Complementary
Therapies in
Medicine

Combining psychotherapy with craniosacral therapy for severe traumatized patients: A qualitative study from an outpatient clinic in Norway

Trine Stub^{a,*}, Mona A. Kiil^b, Birgit Lie^c, Agnete E. Kristoffersen^a, Thomas Weiss^d,
Jill Brook Hervik^e, Frauke Musial^a

^a *The National Research Center in Complementary and Alternative Medicine (NAFKAM), Department of Community Medicine, UIT The Arctic University of Norway, Norway*

^b *Psychiatry Research Group, Department of Clinical Medicine, UIT The Arctic University of Norway, Norway*

^c *Clinic for Psychosomatics, Hospital of Southern Norway, Kristiansand, Norway*

^d *Department of Biological and Clinical Psychology, Friedrich Schiller University of Jena, Germany*

^e *Department of Anesthesia, Pain Clinic, Vestfold Hospital Trust, 3116, Tonsberg, Norway*

Akupunktur lindrer fødselssmerter

Det viser en studie fra Sykehuset Østfold, publisert i [Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica](#).

Resultatene viste at fødende som fikk akupunktur opplevde mindre smerte både før, under og to timer etter fødselen. Forsøksgruppen hadde mindre behov for epidural- eller petidinanestesi sammenliknet med kontrollgruppen, og fødselsvarigheten var også kortere.

Trengte mindre bedøvelse

I studien ble 210 kvinner som fødte til termin (37-42 uker) randomisert i to like store grupper. Forsøksgruppen fikk akupunktur av trente jordmødre, mens kontrollgruppen fikk falsk akupunktur, dvs. tilfeldige nålestikk.

Nålene ble satt når kvinnene hadde fått regelmessige rier av minst 30 sekunders varighet, mindre enn 10 minutter intervaller mellom riene og minst 3 cm åpning i livmormunnen. I begge grupper var det omtrent like mange førstegangs- som flergangsfødende og ingen av kvinnene hadde tidligere fått akupunktur.

Akupunktur inn i sykehusene

- Dette er den første randomiserte kontrollerte undersøkelsen som viser at akupunktur reduserer smerter under fødsel. At studien er enkeltblind svekker ikke dens konklusjoner, sier Kjell Åsmund Salvesen, som er professor i gynekologi og

Tom Sundar

Publisert: 5. august 2016

SKRIV UT

- Ved fødeavdelingene er det behov for flere måter å drive smertelindring, konvensjonelle, farmakologiske metoder. Etter hvert som flere sykehus innfører akupunktur som fødselsanalgesi, er det grunn til å forvente en reduksjon i bruk av farmakologisk smertebehandling, sier Salvesen, som er vitenskapelig sekretær i Norsk gynekologisk forening.

SELF-REPORTED EFFECTS OF ENERGY HEALING: A PROSPECTIVE OBSERVATIONAL STUDY WITH PRE-POST DESIGN

Agnete E. Kristoffersen,^{1,*} Trine Stub,¹ Olav Knudsen-Baas,² Anne Helseth Udal,² and Frauke Musial¹

Introduction: Healing is reported to be used by 16.8% of the population, however utilization may be considerably higher in selected patient groups.

The aim of this study was to map the symptoms the participants reported when visiting a healer for the first time, and to evaluate the subjectively experienced benefits and risks from the healing sessions.

Method: Data were obtained from the Measure Yourself Medical Outcome Profile (MYMOP) questionnaire. One-hundred adults who, for the first time, referred themselves to a healer in southern Norway between January 2016 and January 2017 were included in the study. Eligible for analyses were 92 participants who fulfilled their treatment plan and returned both the baseline (pre) and post-treatment questionnaire. The occurring symptoms were grouped according to their nature into four symptom groups: *pain*, *psychological problems*, *fatigue* and *other*. With regard to the observational character of the study, all results were described and interpreted descriptively and exact *p*-values were given and interpreted as measures of effect.

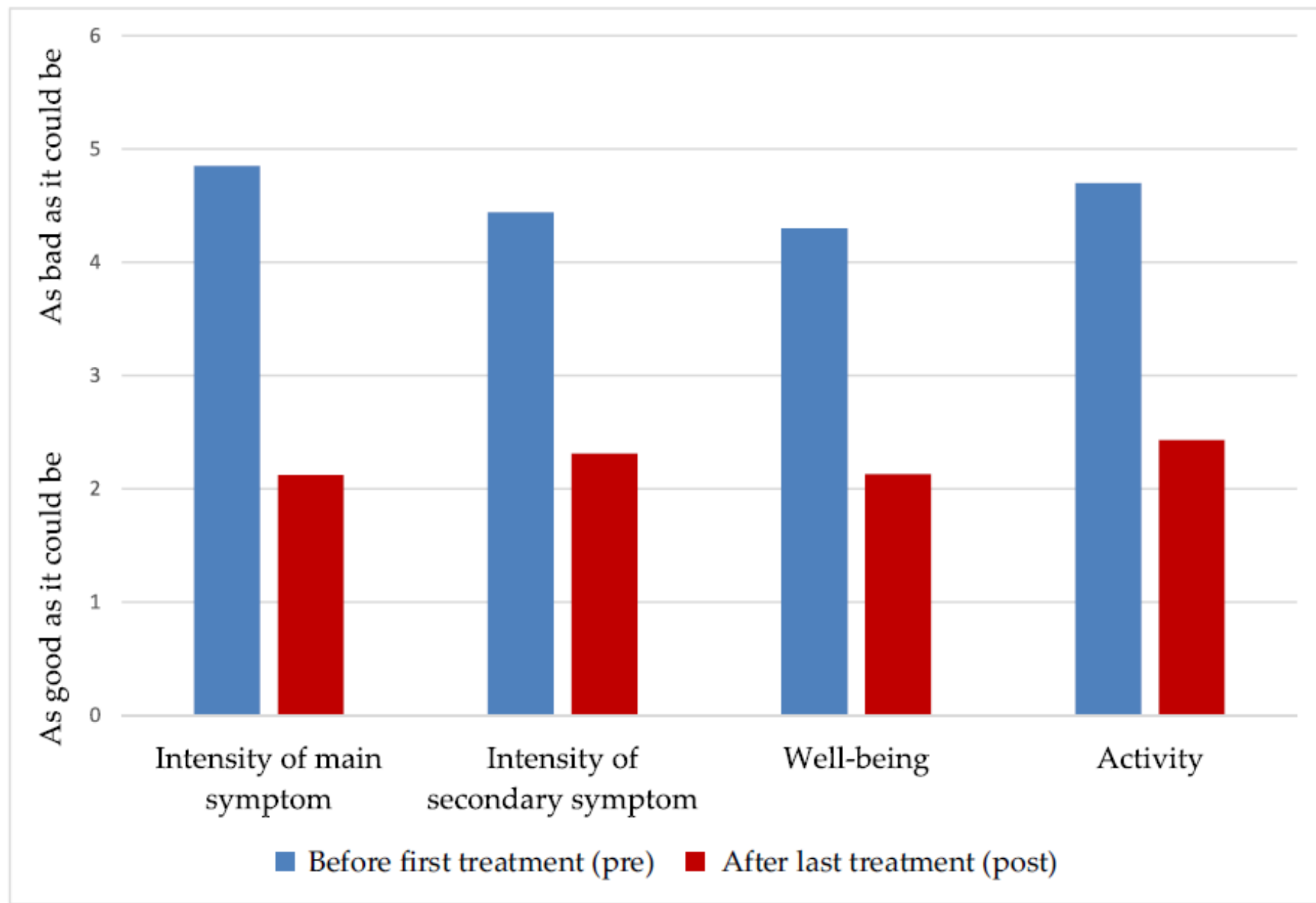
Results: The participants who visited the healers in this study were mainly women (80%) with chronic disease (82%), with pain, fatigue and/or psychological problems as main complaints.

They experienced an improvement of symptoms, well-being and improved activity level of approximately 50% regardless of the nature of the complaints. Women reported more improvement than men did. The pre-post changes were found after an average of 4.1 treatments. Forty percent of the participants reported adverse effects, which occurred directly after the healing session, generally lasting for less than one day.

Conclusion: The study participants reported substantial improvement of, and major reduction of the burden of symptoms, improved well-being and activity level after healing sessions. Due to the observational nature of the study, no interpretations about specificity of the descriptive results or the mechanisms of effect can be made.

Keywords: Spiritual healing, Energy healing, Hands on healing, Complementary and alternative medicine, MYMOP, Clinical trial, Norway

(*Explore* 2019; 15:115–125 © 2018 Elsevier Inc. All rights reserved.)

Fig 4. Change in symptoms ($p < 0.001$), activity ($p < 0.001$) and wellbeing ($p < 0.001$) after treatment. The average (mean) number of sessions was 4.1.

at AKTUELT

Fersk rapport gir grunnlag for mer healing-forskning

Gjennom et forskningsprosjekt har leger og forskere sett på om personer som behandles med healing har merket endring.

HELENE WALLE
hw@arendalstidende.no

En studie gjennomført i Aust-Agder, med hovedbase på Hisey, viser at mennesker som oppsøker en healer rapporterer vesentlige bedringer etter få behandlinger. Den ferske rapporten utført av NAFKAM er den første norske forskningen gjort av denne type alternativ behandling, og har også fått stor internasjonal oppmerksomhet. Rapporten ble publisert i et utenlandsk tidsskrift, *Explore: The Journal of Science and Healing*, i oktober, og ble også presentert på en healingkongress i Baltimore tidligere i år. Rapporten gir ifølge forskerne et godt grunnlag for videre forskning av den alternative behandlingsmetoden.

Medisinsk historie

Sammen med forskere og leger fra Sørlandets sykehus i Arendal har healerne Torunn Anthonson og Nina Nes, tilknyttet Det Norske Healerforbundet, tatt imot 92 pasienter, som har tatt del i å delta i en omfattende undersøkelse. Målet har vært å kartlegge hvilke plager pasientene har hatt og i hvilken grad plagene har endret seg etter den alternative behandlingen. Høyet av ett år, fra januar 2016 til januar 2017, peker resultatene kun en vei. Alle deltakerne opplevde, i noe ulik grad, bedring etter omtrent fire behandlinger i gjennomsnitt. Deltakerne i studien tok selv

PROSJEKTLEDER Agnete Kristoffersen har vært prosjektleder i studien. Hun har ikke noe grunnlag for å si at bedringen pasientene har merket ikke skyldes placeboeffekt. Foto: Privat

kontakt med healerne, og betalte av egen lomme. Noen av dem var allerede pasienter, og noen hadde sin første konsultasjon i tidsperioden. Likt for alle er ifølge healerne at de kom med et nytt problem de ville ha bakt med.

Resultatene i studien er vitenskapelig basert, sier overlege ved Sørlandets sykehus og spesialist i psykiatri, Olav Knudsen-Baas. Legen har vært med på denne forskningen siden starten av 2013, og han var også den personen som foreled forskningen for professor Frank Maaial ved NAFKAM, Norsk forskningsseier innen komplementær og alternativ medisin. I medisinske historier har det jevnlig vært noen som har påpekt noe som ikke har vært tankegjort i samtiden fordi det ikke var synlig eller målbart, for eksempel bakterier, som likevel var realiteter. Når utviklingen kommer langt nok vil en kunne påvise faktorer som i dag ikke kan måles, sier han, og legger til:

– Det er forhold ved effekten av healing som går ut over dagens kunnskap og som gir grunn til forskning. Rapporten viser til tall fra 2016 som sier at 1,1 prosent av Norges befolkning bruker healing som behandlingsmetode i løpet av ett år.

Resultater

I studien var det 80 prosent kvinner, hvor 82 prosent av dem hadde kroniske plager. Seksti prosent av deltakerne hadde hatt plagene i mer enn fem år. Pasientene ble satt i fire kategorier: psykiske problemer, smerter, utmattelse og kategorien annet. Først ble det sett på et hovedproblem, og deretter et mindre tilleggsproblem hvis det var aktuelt.

Rapporten viser at det på hovedproblemet, som i gjennomsnitt fikk en score på 4,9, gikk ned til 2,1 etter rundt fire behandlinger, på en skala fra null til seks. Smerter var den kategorien som viste størst effekt, der scoren sank fra 5,0 til 2,1 etter fire behandlinger. Psykiske problemer hadde lavest nedgang, fra 4,7 til 2,3. Ifølge forskerne tilsvarte tallene en bedring på rundt femti prosent i gjennomsnitt for alle kategoriene.

Når det er et så lite spenn mellom resultatene, og alle peker i riktig retning, så sier det oss noe. Vi kan ikke utelukke placeboeffekten, men det viktigste er usansett at behandlingen har hatt effekt, sier han.

Mer troverdighet

Overlege Knudsen-Baas er ikke den eneste i regionen som har et åpent sinn, ifølge de to healerne, som forteller at de får henvisninger fra flere og flere leger. – Vi har også mange leger som går til oss, og noen fra helsejenestene. Noen av deltakerne, som allerede hadde gått hos meg en stund før det ble snakk om studien, ble med fordi de synes

GLADE: F.v.: Healer Nina Nes, overlege ved Sørlandet sykehus Olav Knudsen-Baas og healer Torunn Anthonson er glade for at det blir forsket på healing. De to healerne har tatt imot pasienter i undersøkelsesperioden, mens overlegen var den som tok initiativ til en studie. Foto: Helene Walle

det var interessant å kunne kvalitetssikre arbeidet mitt, sier Anthonson.

Knudsen-Baas forklarer at det kan være utfordrende å påvise andre effekter utover placeboeffekt, men at han har erfaringer fra observasjoner av healing som tyder på uforklarlige effekter utover placeboeffekten.

Når det er et så lite spenn mellom resultatene, og alle peker i riktig retning, så sier det oss noe. Vi kan ikke utelukke placeboeffekten, men det viktigste er usansett at behandlingen har hatt effekt, sier han.

Prosjektleder og seniorforsker ved NAFKAM, Agnete Kristoffersen, beskriver denne forskningen som en kartleggingsstudie, og at siden de ikke har hatt noen kontrollgruppe, ikke har noen grunnlag for å si om healing faktisk har effekt. NAFKAM er en del av universitetet i Tromsø og driver med forskning på alternative behandlingsmetoder.

– Vi vet ikke om det er healing eller forventning som har gitt effekt. Vi utelukker ikke at forventningen er en mulig del-effekt, i andre rapporter som har hatt en

kontrollgruppe ser vi at placeboeffekten ofte utgjør en del av resultatet. Det kan være mange faktorer, og ofte en blanding av ulike faktorer som gjør at man føler en forbedring, sier han. Kristoffersen synes likevel at undersøkelsen har vært nyttig, og at det hadde vært interessant å gjøre et nytt forsøk med en kontrollgruppe.

Lite variasjoner – Svært om det finnes forskjellige måter å gjennomføre en behandling hos en healer på, har de to tempererte linjene bedt om at de skal ha færre

mulige variasjoner i undersøkelsen, for å dele erfaringer som har hatt et mest likt utgangspunkt. Noe variasjon har de likevel fått lov til å gi.

– Hvis jeg for eksempel merker at en pasient har veldig vondt i en skulder, har jeg jo tatt litt ekstra det. Det har jeg fått lov til, men det skal ikke være helt ulike måter å gjøre det på, sier Anthonson, og legger til at alle reagerer forskjellig, og har forskjellige behov.

– Healing er litt som å sette laderen i motbiden. Du øker kroppens energi, og dermed påvirker kroppens egen evne til selvheling. Healing virker både

fysisk, psykisk og sjelleg, forklarer Anthonson.

På spørsmål om hva healing er, får svaret til svar at de to terapeutene er en kanal for en energi som ifølge dem virker helbredende og beroligende. Nes beskriver at hun kjenner på kroppen sin hvor hun skal flytte hendene og på hvilken måte hun skal legge hendene på pasientens kropp. På spørsmål om den mulige placeboeffekten, er Nes rask i sitt svar.

– Placeboeffekt vil kunne være en del av all type behandling. Jeg har behandlet babyer, hvor de

Nybygg
Tilbygg
Rehabilitering

BYGGESTER
LARS IVAR UDJUS AS
t. 901 85 604

har sett effekten med en gang, for eksempel ved smerter eller forstoppelse. Der er det mindre sannsynlig at placeboeffekten er en stor del av bedringen, sier hun. Det er forskerne Agnete Kristoffersen, Trine Stub og Frank Maaial ved NAFKAM, Universitetet i Tromsø, og overlegene Anne Helseth Uldal og Olav Knudsen-Baas ved Sørlandets sykehus Arendal som har stått bak studien, i samarbeid med de to healerne, som allerede gløder seg til neste studie.

– Du vil de kanskje se på effekten, og hvor langvarig den er for hver enkelt. Det har vi ikke gjort nå, fordi det krever ganske mye mer, sier Anthonson. – Med denne studien får vi et grunnlag for videre studier. Det er av betydning å få undersøkt nærmere hvilke plager det søkes healing for. Forskning av healing er av samfunnsmessig interesse. Det er ønsket av politikere og forskere ved medisinsk fakultet. Jeg mener det er for snevert å utelukke mulige realiteter fordi det ikke kan bevises med dagens målemetoder. Medisinske historier er et godt bevis på det, sier Knudsen-Baas.

Norsk legestudie: – Pasienter opplever bedring etter healing

Margit Holen har fått healing på arbeidsplassen i over ti år og er overbevist om at behandlingen har effekt. Nå viser det første norske legestudiet på dette området at mange pasienter opplever en bedring etter healing.

Margit Holen og de andre ansatte ved elektronikkbedriften Kitron har fått healing på arbeidsplassen i over ti år.

FOTO: ERIK WIIG ANDERSEN / NRK

✉ Erik Wiig Andersen
Journalist

Publisert 7. nov. 2018 kl. 05:46
Oppdatert 8. nov. 2018 kl. 15:45

Artikkelen er flere år gammel.

rbnett.no

Adresseavisen

Aftenposten

Sunnmørsposten

i Tromsø

Refser ny norsk healingstudie: – Fullstendig bortkastet bruk av forskningsmidler +

Fædrelandsvennen

Stavanger Aftenblad

f Folkebladet

Bergens Tidende

En ny norsk studie på healing, som ble publisert i høst, viste at deltakerne i snitt opplevde en bedring på 50 prosent etter avsluttet behandling.

- Dette er en observasjonsstudie der vi observerer hva som skjer i klinisk praksis. Studien forteller oss at de som oppsøker healer i all hovedsak er kvinner med sammensatte plager, og at de i snitt opplevde en bedring etter behandling, sier hun.

Refser ny norsk healingstudie: – Fullstendig bortkastet bruk av forskningsmidler +

Studien, gjennomført av Sørlandet sykehus og Nasjonalt forskningssenter innen komplementær og alternativ medisin (NAFKAM), er en av de første norske studiene som er gjort på denne type behandling.

- Resultatene i studien er vitenskapelig basert, sa overlege ved Sørlandet sykehus og spesialist i psykiatri, Olav Knudsen-Baas, til [Arendals Tidende](#), som først omtalte studien.

Bjørg Neverdal tror mye av kritikken og skepsisen til healing kommer av at det er noe ukjent som kan true det etablerte.

Nyhetskriterier i pressen

- Vesentlighet
- Identifikasjon
- Sensasjon
- Aktualitet
- Konflikt

Nyhetskriterier i pressen

- Vesentlighet
- Identifikasjon
- Sensasjon
- Aktualitet
- Konflikt

Så hvor går det galt?

Ut mot alternative kreftrbehandlere: – Ubegripelig at det ikke skjer noe

Loven forbyr alternative behandlere å behandle kreft. Men det skjer likevel hele tiden, fordi loven ikke håndheves, opplever advokat Anne Kjersti Befring. Kreftforeningen er opprørt, og krever politisk handling.

Storberget tar opp alternativsak med riksadvokaten

Det er ikke det jeg sier

- Språkbarrierer
- Symptomfri eller helbredet?
- Sp qi xu eller irritabel tarm (ICPC; D23)?
- Healing eller terapeutisk berøring?

Også den medisinske fløyen tar grep for å minke opposisjonen

WHO Traditional Medicine Strategy 2014–2023:

The goals of the strategy are to support Member States in harnessing the potential contribution of traditional medicine (TM) to health, wellness and people-centred health care [...] by integrating TM products, practitioners and practice into health systems

The strategy aims to support Member States in developing proactive policies and implementing action plans that will strengthen the role TM plays in keeping populations healthy.

Felles koding av sykdom

- TCM inkludert i ICD-11
- *“Including TCM in the ICD-11 is not only a landmark for the ICD but also a milestone for TCM”* Wai Ching Lam

- Medienes rolle: Pressen kan ofte forsterke konflikter ved å fremheve uenigheter. Sensasjonalistisk rapportering kan skape misforståelser og polarisering.
- Kommunikasjonsutfordringer: Forskjellige terminologier og tilnærminger kan føre til misforståelser. Mangel på felles språk kan skape barrierer for dialog og samarbeid.

Mulige tiltak for å bedre samarbeidet mellom alternative behandlere og skolemedisinere

- Alternative behandlere kan vurdere å tilpasse sine formuleringer for å gjøre dem mer forståelige og akseptable for skolemedisinske utøvere.
- Økt fokus på vitenskapelig dokumentasjon kan bidra til å bygge broer.

- *Jeg kan snu atomer*
- *Det er visse avtrykk som kvinner får på innsiden av vagina når de har for mange sexpartnere. Det trenger de å få rensset ut, og jeg tilbyr øvelser for det.*
- *Når jeg jobber med barn, og jeg spør dem hvorfor de vil ha kreften sin, svarer de rett frem: Fordi jeg ikke vil være her mer*

Takk for meg!